

Serveringstider på restaurang

Sedan 2010 har det i Göteborgs kommun förts en diskussion om de sena utskänkningstillstånden för alkohol skulle dras in, dvs. de tillstånd som medger utskänkning av alkohol på vissa restauranger/barer mellan kl 03-05 lördagar och söndagar.

En utredning tillsattes och vi väljer att här presentera utdrag ur rapporten, som bekräftar erfarenheter från Norge, Australien och Island och som IOGT-NTO tidigare kommenterat. Vi menar fortfarande att Göteborg och ett antal ytterligare kommuner bör genomföra en försöksverksamhet med begränsade serveringstider på restaurang om man inte vill införa begränsningar direkt.

Utdrag ur forskningsrapporten Krog och hälsa

av Fredrik Spak, Josefin Kadesjö och Johan Berander

Frågeställning: Har tidpunkten för krogarnas stängningstid en påverkan på folkhälsan?

Sammanfattning

Det finns ett starkt vetenskapligt stöd för att det finns ett samband mellan krogarnas sena serveringstider och våld. Det finns ett rimligt starkt vetenskapligt stöd för att ett förkortat öppethållande skulle leda till en minskning av våldet. En sådan åtgärd skulle troligen innebära positiva effekter för att minska berusningsnivån och sannolikt för att tidpunkterna när man går på restaurang tidigareläggs på kvällen. Arbetsmiljön för personal inom en rad yrken skulle också förbättras. **Det finns inget vetenskapligt stöd för att någon annan åtgärd skulle leda till en lika stor minskning av våldet.**

Diskussion

De huvudsakliga frågeställningar som framkommit i debatten är ”å ena sidan” frågorna om näringsfrihet, individens frihet samt anpassning av stadens nöjesliv till (den förmenta) utvecklingen i andra länder, och å andra sidan frågan om vilka skador och obehag samhället skall tolerera som en följd av alkoholbruk och missbruk. Det har då framkommit att en oproportionerligt stor andel av all misshandel sker i de centrala delarna av staden, med en tydlig topp under helgen samt under dygnets första timmar. Detta stämmer med de internationella rapporterna. Enligt krögarna föreligger ytterligare ett problem, nämligen risken för att det uppstår svartkrogar om man inte har öppet sent på natten.

Våld uppstår både inne på krogarna, i köerna till dessa samt på helt andra platser, delvis som en följd av att personer ansamlas på vissa speciella platser och att en del av alla dessa personer är alkoholpåverkade.

Boende i krogarnas närområde, såväl som på transportstråken från krogarna till allmänna kommunikationer, upplever störningar.

Hur ser det ut?

Data från Göteborg, såväl som från internationella studier, visar entydigt att en orimligt stor andel av allt våld, särskilt gatuvåld, inträffar på lördagarnas och söndagarnas småttimmar. År 2010 inträffade för män 51.2% (412 fall) av allt anmält våld i centrala staden mellan kl. 00 och 06 på lördag och söndag morgon. För kvinnor var motsvarande tal 37.5 % (94 fall) . Motsvarande siffror för övriga Göteborg var för samma år 11,7% (167 fall) för kvinnor och 18 % (320 fall) för män. Detta faktum ger också en god

möjlighet att förebygga våld. Det är också viktigt att notera att detta våld i betydligt större utsträckning drabbar män än kvinnor, varför ett mål för det förebyggande arbetet specifikt bör vara att se hur våld mellan män kan minskas.

Vad är det som då som kan ge minskning av det nattrelaterade våldet? Av litteraturgenomgången framgår tydligt att de åtgärder som har störst chans att leda till god effekt, och dessutom till en lägre kostnad, är sådana åtgärder som reglerar tillgången av alkohol. Sannolikt vore därför den ur vetenskaplig synvinkel allra effektivaste åtgärden att öka beskattningen av alkoholhaltiga drycker. En fördel med en sådan åtgärd vore dessutom att den skulle ha en generell effekt på alkoholskadorna, inte enbart på det nattliga krogrelaterade våldet. Men tyvärr är effektiva åtgärder inte så populära och ineffektiva tenderar att gillas. Sverige tillhör dock de länder som har en restriktiv och dessutom effektiv alkoholpolitik och genomför många av de åtgärder som är möjliga.

För att specifikt förhindra det krogrelaterade våldet gäller samma förutsättning som för andra delar av alkoholpolitiken: åtgärder som reglerar alkoholens tillgång är mer effektiva än åtgärder som är ägnade att minska efterfrågan. Det är ett av skälen att det är effektivare att reglera öppettider än "lära folk dricka vettigt – och då i första hand att minska berusningsdrickandet".

Alternativ för fortsatt handläggning och vetenskapligt underlag

Våldet som följer med festande är ett problem. Men det är dessutom påverkbart.

Flera åtgärder vidtas redan: ålderbegränsningar, utbildning i ansvarfull servering, krogarna har vakter. Även om man kan förbättra något av detta, så skulle effekten på våldet bli marginell, inte minst för att så mycket redan görs.

A. Av de åtgärder som en kommun ytterligare kan vidta framstår ett förkortat öppethållande som det vetenskapligt bäst underbyggda alternativet. Sannolikt skulle man kunna få en 25- 30% minskning av våldet om man stänger alkoholförsäljningen kl. 02 (eller tidigare)

B. Man skulle nå en mindre effekt om man stängde kl 03. Oavsett om man väljer A eller B kommer effekten sannolikt bli störst först initialt, men minska efterhand, även om en del av åtgärdens effekt kommer att bli bestående. I detta fall skulle effekten vara något osäkrare pga. att det är drygt 100 etablissemang som berör vid en stängning kl. 02 men f.n. bara 16 om man stänger 03. Dessutom är alltså resultaten något mindre tydliga när det gäller att stänga kortare tider (högst två timmar). Av både dessa skäl blir det svårare att förutsäga effekten av en sådan åtgärd. ***Ingen annan åtgärd, eller inte ens alla andra möjliga åtgärder i kombination, kan ge större eller lika stor effekt som att stänga tidigare.***

C. Man kan förstås också välja att inte ändra öppettiderna alls, dvs. bibehålla 3-5 tiderna oförändrade. Men då kommer heller inte våldet att minska. Möjligen vill någon då invända att man kan vidta samma åtgärder som man tillämpade i Stockholmsstudien, varvid man rapporterade en närapå lika stor minskning som omnämnts under alternativ A utan att man förkortade utskänkningstiderna nattetid(16). Men då måste man betänka att Göteborg under 2000-talet vidtagit flera av de åtgärderna som man studerade i Stockholm (RUS-utbildning förstärkt övervakning m.m.). Det innebär att man i Göteborg redan hämtat hem merparten av de effekter man kan uppnå i Stockholm. Effekten man kan uppnå i form av minskning av våldet kan man gissa blir 5-10%. Det bör också påpekas att sådana åtgärder måste upprepas, och sannolikt blir dyrare att underhålla än att stänga tidigare.

D. Vad man kan uppnå med utökad samverkan mellan olika aktörer på området? För att det skall bli meningsfullt att utföra måste man se den inkrementella nyttan en sådan åtgärd skulle få, dvs. nyttan utöver vad övriga åtgärder kan ge. Vi tycker detta är ett bra, intressant och nödvändigt steg att ta för att förbättra folkhälsan. Men det är en gissning vilken effekten skulle bli. Den kan möjligen bli 5-10% men inte s.a.s. ovanpå de andra åtgärderna, utan som ett led i dessa.

En väldigt betydelsefull del av svensk alkoholpolitik är att nå acceptans för en relativt restriktiv politik hos allmänheten. En utökad samverkan mellan olika aktörer skulle möjligen stödja en sådan ambition. Vi tror att det idag föreligger ett gynnsamt läge för att ta ett sådant steg.

E. Slutligen skulle man kunna ha öppet dygnet runt. Om någon drömmer om ett sådant steg, kan vi tillägga till att i ett nyligen publicerat arbete av Green och Paniagua framgår det att en sådan åtgärd inte endast leder till mer våld utan även mer sjukfrånvaro.